

บทความ

เรื่อง

ประสิทธิภาพของมาตรการระงับเหตุบุคคลลี้ภัยจากยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
สายงานป้องกันปราบปราม กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

โดย

พันตำรวจโท กฤษ ทรัพย์แสง
อาจารย์(สบ3)กลุ่มงานอาจารย์
ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6

ประสิทธิภาพของมาตรการระงับเหตุบุคคลคลุ้มคลั่งจากยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สายงานป้องกันปราบปราม กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

บทนำ

สถานการณ์บุคคลคลุ้มคลั่งอันเนื่องมาจากการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะประเภทกระตุ้นประสาท เช่น ยาบ้าและยาไอซ์ ได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในสังคมไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ส่งผลให้ผู้เสพมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และอาจก่ออันตรายต่อตนเอง ผู้อื่น และทรัพย์สินของรัฐ จังหวัดนครสวรรค์เป็นหนึ่งใน 25 จังหวัดที่มีปัญหายาเสพติดรุนแรง และเผชิญกับกรณีผู้เสพยาเสพติดก่อเหตุร้าย ซึ่งสร้างความท้าทายและความเสี่ยงสูงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม รวมถึงความปลอดภัยของประชาชนโดยรอบ

เจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในฐานะกลไกสำคัญของรัฐ มีบทบาทโดยตรงในการเข้าระงับเหตุการณดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและเสี่ยงสูงนี้ จำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณชน ความปลอดภัยของผู้ก่อเหตุ และสวัสดิภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเอง การวิเคราะห์มาตรการและแนวทางปฏิบัติที่ใช้ในปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ความเหมาะสม และความปลอดภัยของแนวทางเหล่านั้น

ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้อนุมัติโครงการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานสายงานป้องกันปราบปรามโดยมีเจตนารมณ์ให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมเป็นวิทยากรต้นแบบและนำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่กำลังพลของหน่วยเพื่อถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันโดยให้ดำเนินการจัดฝึกอบรมกำลังพลในสายงานป้องกันปราบปรามให้ครบทุกสถานี เน้นการฝึกทบทวนยุทธวิธีการปฏิบัติงานและยุทธวิธีทั่วไป เช่น การตรวจค้นอาคาร การตรวจค้นรถยนต์ การเข้าระงับเหตุ การใช้อาวุธปืนทางยุทธวิธีและการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด การถอดบทเรียนการวิเคราะห์เหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น ทบทวนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากในห้วงที่ผ่านมาข้าราชการตำรวจที่ทำหน้าที่สายงานป้องกันปราบปรามเข้าไประงับเหตุได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะกรณีที่ไม่เป็นเหตุซึ่งหน้าอยู่บ่อยครั้ง จึงมีความจำเป็นที่ข้าราชการตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามจะต้องฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ ในการเข้าเผชิญเหตุต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจของตำรวจ สร้างความศรัทธาให้ประชาชนและสร้างความเชื่อมั่นต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งยังสามารถป้องกันการสูญเสียของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจเองและประชาชนได้

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่ามาตรการในการระงับเหตุยังคงขาดความเป็นระบบ อาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่าแนวปฏิบัติมาตรฐาน การใช้เครื่องมือควบคุมเหตุยังมีข้อจำกัด และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดกลไกการประสานงานอย่างต่อเนื่อง บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการระงับเหตุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้เขียนในฐานะที่มีประสบการณ์เป็นอาจารย์สอนวิชาการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค 6 และเคยเข้าร่วมโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการเข้าระงับเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เล็งเห็นว่าการขาดแนวทางการฝึกอบรมเฉพาะด้านในการจัดการกับผู้มีอาการคลุ้มคลั่งที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด การไม่มีเครื่องมือควบคุมสถานการณ์แบบไม่รุนแรงที่เพียงพอ การขาดระบบข้อมูลกลางเพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยง และการมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการดำเนินการบางประเภท เช่น การนำตัวบุคคลที่มีอาการคลุ้มคลั่งเข้าสู่กระบวนการบำบัดหรือควบคุมตัวเพื่อความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการเข้าระงับเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาจัดทำแนวทางปฏิบัติมาตรฐาน (SOP) ที่ครอบคลุมสถานการณ์บุคคลคลุ้มคลั่งจากยาเสพติด โดยควรมีการบูรณาการ ความรู้ทางด้านจิตเวชศาสตร์ การจัดการวิกฤต และทักษะด้านการเจรจาเข้าสู่หลักสูตรการฝึกอบรมประจำปีของเจ้าหน้าที่สายงานป้องกันปราบปราม นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาและจัดหาอุปกรณ์ควบคุมเหตุแบบไม่รุนแรง (Non-lethal Equipment) ที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริงในบริบทของพื้นที่ปฏิบัติการในประเทศไทย รวมถึงส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินร่วมระหว่าง ตำรวจ แพทย์ พยาบาล และนักจิตวิทยา เพื่อให้สามารถเข้าระงับเหตุได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนในระยะยาว ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสังเกต ป้องกัน และรายงานพฤติกรรมเสี่ยง โดยอาศัยกลไกของอาสาสมัครในพื้นที่ และพัฒนาฐานข้อมูลระดับท้องถิ่นเพื่อใช้ติดตามผู้มีประวัติเกี่ยวข้องกับสารเสพติดหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงสูง การสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเมื่อพบเห็นเหตุการณ์คลุ้มคลั่ง และการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเชิงระบบ จะเป็นแนวทางสำคัญในการลดปัญหาการใช้ความรุนแรงในระหว่างการระงับเหตุ และเพิ่มความมั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2565 คู่มือการปฏิบัติงานระงับเหตุผู้มีอาการทางจิตและอาการคลุ้มคลั่ง)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการ รวมถึงแนวปฏิบัติในการระงับเหตุบุคคลคลุ้มคลั่งจากการเสพยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความท้าทายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เสนอแนวทางการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กำลังเข้าระงับเหตุ มีความพร้อม และปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนอย่างมืออาชีพ

ยุทธวิธีตำรวจและการเผชิญเหตุ

“ยุทธวิธีตำรวจ” หมายถึง แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อรักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย โดยเน้นการใช้กำลังและวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และสอดคล้องกับหลักกฎหมาย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565)

“การเข้าเผชิญเหตุ” หมายถึง มาตรการหรือการปฏิบัติการที่ต้องเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทันท่วงที เพื่อรักษาชีวิตและให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ฉุกเฉิน

มาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในการระงับเหตุบุคคลคลุ้มคลั่ง ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม กรณีเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจที่ได้รับแจ้งหรือพบเห็นเหตุการณ์ จะต้องรีบเดินทางไปที่เกิดเหตุ เข้าระงับเหตุ และจัดการกับเหตุนั้น ๆ ทันที เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาจะสั่งการมอบหมายภารกิจนั้นๆ ให้กับหน่วยอื่นปฏิบัติแทน โดยการดำเนินการให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน และ พิจารณาตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ การดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ และการ บังคับใช้กฎหมาย ตำรวจสายตรวจมีหน้าที่หลักในการเฝ้าระวัง ตรวจตรา และตอบสนองต่อเหตุการณ์ในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย บทบาทของสายตรวจไม่เพียงแต่จำกัดอยู่ที่การจับกุมผู้กระทำผิด แต่รวมถึงการประเมินสถานการณ์ การช่วยเหลือประชาชน และการสื่อสารกับหน่วยงานอื่นเพื่อควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความเรียบร้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ทักษะการประเมินสถานการณ์ การสังเกต การวิเคราะห์เบื้องต้น และการตัดสินใจในสถานการณ์คับขันสามารถวิเคราะห์และประเมินความรุนแรงของสถานการณ์เพื่อเลือกวิธีการตอบสนองที่เหมาะสม ทักษะการสื่อสารและเจรจาต่อรอง การพูดจาโน้มน้าว ป้องกันการยกระดับความขัดแย้งลดความตึงเครียดของสถานการณ์โดยใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการใช้อาวุธและยุทธวิธี การใช้กำลังอย่างสมเหตุสมผลและตามหลักกฎหมาย มีทักษะในการใช้อุปกรณ์ และดำเนินการเข้าระงับเหตุอย่างปลอดภัยความรู้ด้านกฎหมาย เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจับกุม การควบคุมตัว หรือสิทธิของผู้ต้องหา ภาวะผู้นำและจิตวิทยา ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การตัดสินใจในภาวะกดดัน สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง และเข้าใจสภาพจิตใจของผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์

หลักการพื้นฐานในการเผชิญเหตุเบื้องต้น (LCAN)

หลักการ LCAN เป็นแนวทางสำคัญที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจควรยึดถือในการปฏิบัติงานภาคสนาม (ณรงค์ ทรัพย์เย็น, 2541) ประกอบด้วย

L – Location หมายถึง สถานที่และเวลา เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจได้รับแจ้งเหตุและเดินทางไปถึงที่เกิดเหตุ จำเป็นต้องแจ้งวิทยุกลับมาที่สถานีเพื่อให้ทราบว่าจะไปถึงที่เกิดเหตุแล้ว แจ้งพิกัดลักษณะของสถานที่เกิดเหตุเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

C – Condition หมายถึง สภาพการณ์หรือเหตุการณ์ เมื่อเจ้าหน้าที่สายตรวจเดินทางไปถึงที่เกิดเหตุ แจ้งพิกัดแล้ว ต้องรายงานสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ขณะที่พบในที่เกิดเหตุด้วยว่าเป็นอย่างไร

A – Action หมายถึง สิ่งที่ทำไปในการณ์ สามารถวิเคราะห์และประเมินความรุนแรงของสถานการณ์เพื่อเลือกวิธีการตอบสนองที่เหมาะสม

N – Need หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ช่วยเหลือ เช่นหลังจากที่สายตรวจวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเกินกว่ากำลังที่สายตรวจจะเข้าระงับเหตุได้ ต้องรีบแจ้งขอความช่วยเหลือ เช่น ขอกำลังเสริม หรือขอหน่วยกู้ชีพกรณีพบผู้ได้รับบาดเจ็บ

ภาพที่ 1 กฎความปลอดภัยการเผชิญเหตุของตำรวจ

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม (พ.ต.ท.ณรงค์ ทรัพย์เย็น 2541)

ระดับการใช้อำนาจของตำรวจ

ระดับการใช้อำนาจของตำรวจ (Continuum of Force & Dimensions of Hierarchy of Force) เป็นแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการริเริ่มใช้อาวุธหรือใช้อำนาจบังคับโดยตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และกฎหมายในการควบคุมเหตุการณ์ (ณรงค์ ทรัพย์เย็น, 2541) หลักการพื้นฐานคือระดับของอาวุธหรือการใช้อำนาจของตำรวจต้องเป็นไปตามสถานการณ์ของผู้กระทำผิดและสิ่งแวดล้อม จากน้อยไปหามาก เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ความหมาย ระดับการใช้กำลังของตำรวจ หมายถึง แนวความคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการริเริ่มใช้อาวุธหรือใช้กำลังบังคับโดยตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ กฎหมาย ในการควบคุมเหตุการณ์

หลักการพื้นฐาน ระดับของอาวุธหรือการใช้กำลังของตำรวจต้องให้เป็นไปตามสถานการณ์ของคนร้ายและสิ่งแวดล้อมจากน้อยไปหามาก

ระดับที่ 1 การปรากฏตัวของตำรวจ เมื่อตำรวจไปถึงที่เกิดเหตุผู้กระทำผิดบางคนอาจหยุดหรือล้มเลิกการกระทำผิด เช่น การทะเลาะวิวาท

ระดับที่ 2 การใช้คำสั่งบังคับ ตำรวจอาจใช้คำพูดสั่งคนร้ายให้หยุดหรือยอมเลิกการกระทำที่เป็นความผิดและยอมตามคำสั่ง เช่น สั่งให้คนร้ายหยุด ยกมือขึ้นหรือนั่งคุกเข่าลง

ระดับที่ 3 การใช้การควบคุม อาจใช้มือเปล่า หรือใช้ท่าทางการต่อสู้ป้องกันตัว เช่น ยูโด อากิโด มวยไทย คาราเต้ เข้าจับให้คนร้ายยอมตาม

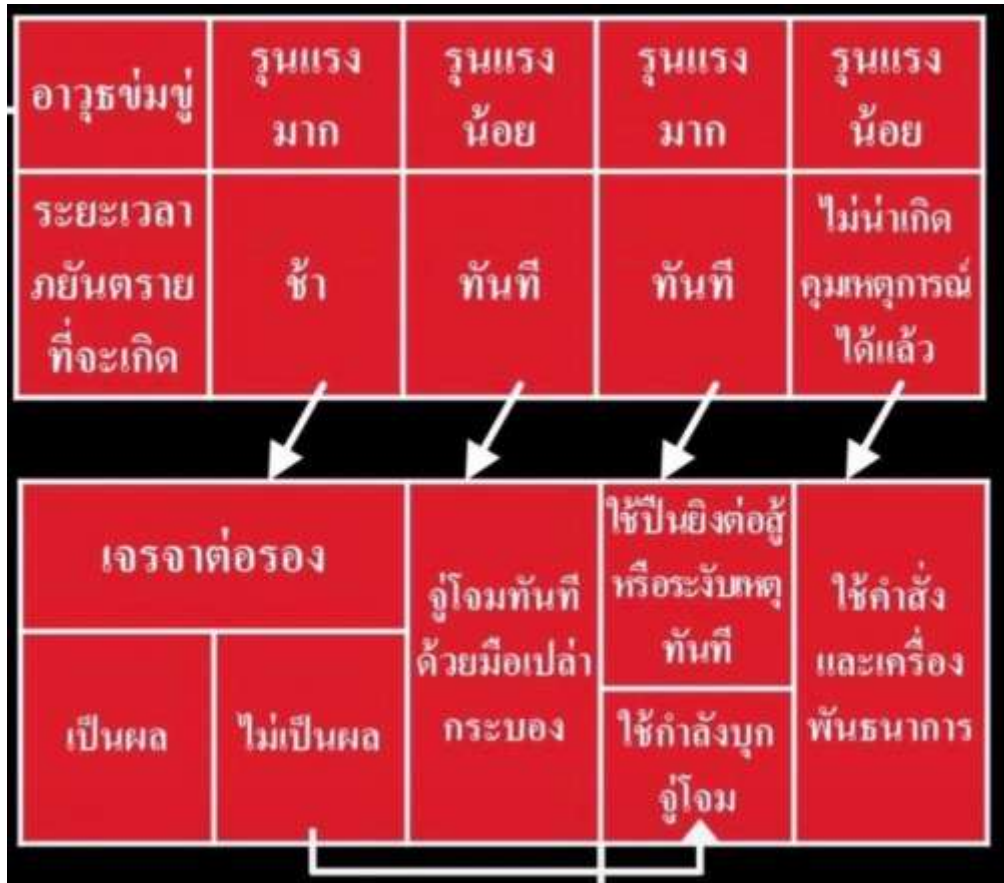
ระดับที่ 4 การใช้อาวุธที่ไม่ถึงตาย ตำรวจอาจใช้ดีดหรือกระบอง ตีเพื่อให้คนร้ายล้มลงหรือใช้แก๊สน้ำตา เพื่อให้คนร้ายยอมให้จับกุม

ระดับที่ 5 การใช้อาวุธที่ทำให้คนร้ายชงกันหรือหยุดชั่วขณะ เช่น เครื่องช็อตไฟฟ้า กระบองไฟฟ้า หรือปืนยิงไฟฟ้าที่ใช้ยิงไปแล้วคนร้ายไม่ถึงตายแต่ทำให้ช็อคชั่วขณะ

ระดับที่ 6 การใช้อาวุธปืน หมายถึง การใช้อาวุธปืนยิงไปเพื่อหยุดคนร้ายทันที ส่วนการใช้อาวุธปืนยกขึ้นเล็งไปที่คนร้ายเพื่อเตรียมการใช้อาวุธได้ในทันทีนั้น ตำรวจน่าจะสามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับ 4 แล้ว

ในการพิจารณาระดับการใช้กำลัง ควรพิจารณาสถานการณ์ ความรุนแรงของอาวุธ กิริยา ระยะเวลา และภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงจำนวนของผู้กระทำผิด ที่ระบุระยะทางที่เจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองต่อผู้ต้องสงสัยที่มีอาวุธมืดได้ทันที (ณรงค์ ทรัพย์เย็น, 2541)

ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่จึงไม่ใช่ตีความตัวบทกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ แต่ต้องแปลความ เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์อีกด้วย เพราะการนำไปใช้ต้องมีความเข้าใจรายละเอียดทางเทคนิคก่อนจะนำไปสู่ คำอธิบายข้อกฎหมายที่ต้องมีความเข้าใจไปถึงเศษเสี้ยวของเวลาในระดับวินาที จากบทความเรื่อง Revisiting the “21-Foot Rule” (Ron Martinelli, 2014) ได้กล่าวถึงที่มาของหลัก ระยะ 21 ฟุต ซึ่งนำเสนอโดย Lt. John Tueller ครูผู้สอนอาวุธปืนให้กับกรมตำรวจเมืองซอลท์เลคซตี้ ตั้งแต่ ปี 1983 ที่จำลองสถานการณ์ให้มีผู้ต้องสงสัยพร้อมอาวุธมืดพุ่งเข้าหาเจ้าหน้าที่ เพื่อโจมตี เริ่มต้นจากการทดลอง ที่ระยะ 20 ฟุต หรือมากกว่านั้นก่อนจะค่อย ๆ ขยับเข้าใกล้ เพื่อหาวิธีการกำหนดระยะทางที่แท้จริงว่า “เจ้าหน้าที่สามารถเล็ง และยิงผู้ร้ายได้อย่างถูกต้องก่อนที่ผู้ต้องสงสัยจะแทงเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างไร” หลังจากทดลองทำซ้ำจนแน่ใจ จึงผลิออกมาเป็นบทความเผยแพร่ ซึ่งได้ถูกส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่บังคับใช้ กฎหมายอย่างกว้างขวางด้วยคำอธิบายที่มีเหตุผลถึง “ช่องว่างระหว่างการตอบโต้ (Reactionary Gap)” ที่กล่าวถึง การกระทำกับปฏิกิริยาตอบสนองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสามารถมีปฏิกิริยาทางกายได้อย่างไร ทันทีกับผู้ต้องสงสัยที่มีอาวุธมืดในมือ และมีเจตนาจะพุ่งเข้าทำร้ายเจ้าหน้าที่ที่ไประงับเหตุ

ภาพที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการใช้กำลัง อาวุธ ในการเข้าระงับเหตุ

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม (พ.ต.ท.ณรงค์ ทรัพย์เย็น 2541)

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่า การใช้กำลัง อาวุธความรุนแรงในการเข้าระงับเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขึ้นอยู่กับ คนร้าย สถานการณ์ อาวุธ ระยะเวลาภยันตรายที่จะเกิดขึ้น

ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง เช่น กรณีคนร้ายคุ่มคลังจากการเสพยาเสพติดจนมีอาการหลอนใช้อาวุธปืนจับผู้เสียหายเป็นตัวประกัน อาวุธปืนเป็นอาวุธที่รุนแรงมาก หากแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นคนร้ายยังไม่มีท่าทีจะให้อาวุธยิงผู้เสียหายเพียงแต่ใช้ข่มขู่เท่านั้น จะเห็นว่าระยะเวลาและภยันตรายที่จะเกิดขึ้นช้า ตำรวจควรใช้ยุทธวิธีในการเจรจาต่อรองก่อนหากเป็นผลก็เข้าควบคุมสถานการณ์ได้ แต่หากไม่เป็นผลก็ค่อยๆเพิ่มระดับใช้กำลังบุกอุจโอมในการเข้าควบคุมต่อไป แต่หากคนร้ายใช้อาวุธปืนลงมือระยะเวลาภยันตรายเกิดขึ้นทันที ตำรวจสามารถใช้ปืนยิงต่อสู้หรือระงับเหตุทันทีได้เช่นเดียวกัน อีกกรณีคนร้ายคุ่มคลัง ถืออาวุธมีดทำลายข้าวของ และทำร้ายคนในครอบครัว จะเห็นว่าอาวุธมีดเป็นอาวุธรุนแรงน้อยกว่าอาวุธปืน การพิจารณาในการใช้กำลังเข้าควบคุมระงับเหตุ ก็ให้เป็นไปตามสถานการณ์ระยะเวลาและภยันตรายที่จะเกิดขึ้น เช่นคนร้ายถืออาวุธมีด ข่มขู่ไม่ยอมให้ใครเข้าใกล้ ระยะเวลาภยันตรายที่เกิดขึ้น ช้า ควรใช้วิธีเจรจาต่อรองก่อนถ้าเป็นผลก็เข้าควบคุมได้แต่หากไม่เป็นผลก็สามารถใช้กำลังบุก

เข้าจู่โจมในการควบคุมได้ หากคนร้ายใช้อาวุธมีดเข้าทำร้ายทันทีแสดงว่าระยะเวลาอันตรายที่จะเกิดขึ้นทันที เป็น ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตำรวจสามารถใช้กำลังเข้าตอบโต้ได้ทันทีโดยอาจใช้อาวุธที่ไม่ถึงตายที่สามารถทำให้คนร้ายชงักงัน เช่น กระบองไฟฟ้า ปืนยิงไฟฟ้า ปืนยิงกระสุนยาง สเปร์พริกไทย เพื่อหยุดยั้งคนร้ายและเข้าควบคุมสถานการณ์ต่อไป

การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าเผชิญเหตุ ตัวเจ้าหน้าที่เองจำเป็นต้องมีความรู้ทั้งเรื่อง หลักการใช้กำลังตามสถานการณ์ ผ่านการฝึกอบรมการใช้ยุทธวิธีต่างๆในการเข้าระงับเหตุ มี ทักษะการประเมินสถานการณ์การสังเกต การวิเคราะห์เบื้องต้น และการตัดสินใจในสถานการณ์คับขันสามารถวิเคราะห์และประเมิน ความรุนแรงของสถานการณ์เพื่อเลือกวิธีการตอบสนองที่เหมาะสม ทักษะการสื่อสารและเจรจาต่อรอง การพูดจา โน้มน้าว ป้องกันการยกระดับความขัดแย้ง ลดความตึงเครียดของสถานการณ์โดยใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการใช้อาวุธและยุทธวิธี การใช้กำลังอย่างสมเหตุสมผลและตามหลักกฎหมาย มีทักษะในการใช้อุปกรณ์ และ ดำเนินการเข้าระงับเหตุอย่างปลอดภัย มีความรู้ด้านกฎหมาย เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจับกุม การ ควบคุมตัว หรือสิทธิของผู้ต้องหา ภาวะผู้นำและจิตวิทยา ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การตัดสินใจในภาวะ กัดดัน สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง และเข้าใจสภาพจิตใจของผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีบุคคลคลุ้มคลั่ง

เมื่อได้รับแจ้งเหตุบุคคลคลุ้มคลั่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจควรปฏิบัติ ดังนี้

1. เมื่อได้รับแจ้งเหตุคนคลุ้มคลั่ง ต้องมีการประเมินสถานการณ์ว่าคนคลุ้มคลั่งก่อเหตุอะไร เช่น ทำร้าย ผู้อื่น เฆาะหรือทำลายทรัพย์สินตนเองหรือ ผู้อื่น มีอาวุธหรือไม่ เป็นอาวุธประเภทใด เช่น อาวุธมีด อาวุธปืน มี ผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือไม่ เพื่อจะได้เตรียมอุปกรณ์ เช่น ไม้ง่าม ปืนไฟฟ้า ดิ้ว ปืนลูกซองกระสุนยาง และก กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องเพียงพอต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยกรณีเหตุคนคลุ้มคลั่ง ร้อยเวร 20 ต้อง ออกไปร่วมระงับเหตุด้วยทุกครั้ง เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ จะต้องคำนึงถึงการรักษาระยะห่างจากจุดเกิดเหตุ เพื่อความ ปลอดภัย
2. แสดงตนเพื่อควบคุมสถานการณ์ และเพื่อให้ผู้ก่อเหตุรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่าตนเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ไซ้รถยนต์สายตรวจเปิดสัญญาณไฟไซเรน
3. ออกคำสั่งให้หยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ก่อเหตุ เช่น สั่งให้หยุดวางอาวุธ นั่งลง หรือหมอบกับ พื้น ในกรณีที่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือกำลังถูกทำร้าย ให้ช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นให้อยู่ในสถานที่ปลอดภัย หากมี ความจำเป็นต้องหยุดยั้งสถานการณ์ทันที ให้นำหลักการ ระดับการใช้กำลังตามสถานการณ์ที่กล่าวไว้ข้างต้นมาใช้ ตามความเหมาะสม
4. ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ทำได้ ให้ใช้หลักการเจรจา หรือนำคนที่คนคลุ้มคลั่งคุ้นเคย มาเจรจาเพื่อลดความ รุนแรงของสถานการณ์
5. ในกรณีที่ผู้ก่อเหตุไม่เชื่อฟังคำสั่ง หากปล่อยให้ยั้ดเยื้อต่อไปสถานการณ์อาจรุนแรงขึ้น ให้นำยุทธวิธีใน เรื่อง ระดับการใช้กำลัง เพื่อควบคุมสถานการณ์ให้กลับมาสู่ภาวะปกติ
6. เมื่อควบคุมผู้คลุ้มคลั่งได้แล้ว ให้คำนึงถึงความปลอดภัยไม่ให้นักคลุ้มคลั่งทำร้ายบุคคลอื่นได้อีก และ ควบคุมตัวส่งตัวไปประเมินหรือ วินิจฉัยในสถานพยาบาลของรัฐ หรือสถานบำบัด ทุกครั้ง

ภาพที่ 3 ภาพรวมขั้นตอนการระงับเหตุกรณีบุคคลลุ่มคลั่ง

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2564

ปัจจุบันสังคมไทยยังมีความกังวลใจเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าระงับเหตุ ประเด็นด้านความกังวลใจที่ประชาชนมีต่อการใช้ แนวนโยบายระดับการใช้กำลัง นอกจากการกระทำที่อาจเกิน ขอบเขตของกฎหมายแล้ว ยังมีเรื่องเกี่ยวกับ ผู้ป่วยจิตเวชหรือบุคคลลุ่มคลั่งจากการเสพยาเสพติดจนเกินขนาด ที่ ก่อเหตุอาชญากรรมอีกด้วย ซึ่งหนังสือ An Integrated Approach to De-Escalation and Minimizing Use of Force (Police Executive Research Forum, 2012) ได้แนะนำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ ออกไปเผชิญเหตุต้องได้รับ ข้อมูลที่เพียงพอหากต้องเผชิญหน้ากับผู้ป่วยจิตเวชที่ก่ออาชญากรรม โดยรัฐควร มีทีมที่คอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธี ปฏิบัติที่ถูกต้องในการจัดการผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว (Crisis Intervention Team -CIT) กรณีนี้หมายความว่าความรวมถึงกลุ่ม ที่มีความอยากฆ่าตัวตายโดยใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเครื่องมือ (Suicide by Cop) ด้วย หรือแม้แต่การใช้กำลังกับ ผู้หญิง เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ผู้พิการหรือผู้ป่วย ต้องเป็นเรื่องที่จะต้องมีการทบทวนระดับการใช้กำลังให้ มี ความเหมาะสม ผู้เขียนจึงขอหยิบยก หลัก 6 ประการที่เกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าพนักงาน ตามคู่มือแนวทาง ปฏิบัติว่าด้วยกฎการใช้กำลังและอาวุธ ศูนย์บริหารงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565 มาอธิบายให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติได้เข้าใจหลักการการใช้กำลังได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

กรณีศึกษา การเข้าระงับเหตุบุคคลลุ่มคลั่งในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

ภาพเหตุการณ์จาก หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ เผยแพร่เมื่อวันที่ 14 ก.พ.2567 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า สถานีตำรวจภูธรบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการโพสต์คลิปภาพนาที่การเข้าซาร์จจับกุมตัวชายวัยกลางคน ที่กำลังมีอาการลุ่มคลั่ง อาละวาด พยายามจะใช้มีดยาวเข้าไปทำร้ายชาวบ้าน ซึ่งเผยให้เห็นยุทธวิธีกรเข้าจับกุม

ของทีมเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ที่มีโล่ ไม้ง่าม ปืนไฟฟ้า และเสียงเจรจา ระหว่างเข้ายับยั้งและจับกุมตัวผู้ก่อเหตุ
 กลุ่มคั้งถืออาวุธมีดเหรียญตายหญ้าพร้อมจะก่อเหตุทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นที่ผ่านไปมาในบริเวณนั้น

ภาพที่ 4 การเข้าระงับเหตุบุคคลกลุ่มคั้ง

ที่มา: ภาพข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ เผยแพร่เมื่อ วันที่ 14 ก.พ. 2567

เหตุการณ์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 07.00 น. นายบุญนำ (52 ปี) ซึ่งเป็นผู้ป่วยจิตเวช และมีประวัติเสพยาเสพติดและดื่มสุรา เกิดอาการคลุ้มคลั่งถือมีดเหรียญตายหญ้า ขนาด 2 ฟุต เค้น อาละวาดริมถนน ในพื้นที่หมู่ 5 ต.บางตาหงาย อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

ภาพที่ 5 การเข้าระงับเหตุและควบคุมตัวบุคคลกลุ่มคั้ง

ที่มา: ภาพข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ เผยแพร่เมื่อ วันที่ 14 ก.พ. 2567

การศึกษาค้างนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ในประเด็นสำคัญ เช่น ประสิทธิภาพหรือความรู้สึกของเจ้าหน้าที่เมื่อเผชิญเหตุ กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการรับแจ้งเหตุและการประเมินสถานการณ์เบื้องต้น ยุทธวิธีในการเข้าเผชิญเหตุ การประสานงานกับหน่วยที่เกี่ยวข้อง การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเข้าควบคุมตัว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่และตัวผู้ร้าย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคและความท้าทายในการประเมินสถานการณ์ที่ยากลำบาก ข้อจำกัดในด้านทรัพยากรและอุปกรณ์ การขาดความเข้าใจและการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น โดยใช้ กรณีศึกษา (Case Study) ในพื้นที่จังหวัด นครสวรรค์ เพื่อทำความเข้าใจมาตรการและแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในการระงับเหตุบุคคลคลุ้มคลั่งจากการใช้ยาเสพติด

1. มาตรการและแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในการระงับเหตุบุคคลคลุ้มคลั่งจากการใช้ยาเสพติด

1.1 ขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ พร้อมรถยนต์สายตรวจและอุปกรณ์ควบคุมฝูงชน (โล่, กระบอง, Taser) เดินทางไปถึงที่เกิดเหตุภายใน 5 นาที พร้อมแจ้งขอกำลังสนับสนุนจากหน่วยกู้ชีพและเจ้าหน้าที่กู้ภัยเพื่อประสานงานด้านความปลอดภัยและการส่งตัวผู้ร้าย

1.2 การระงับเหตุการณ์ประเมินสถานการณ์เบื้องต้น

เจ้าหน้าที่ทำการประเมินความเสี่ยงจากกระยะห่าง ตรวจสอบว่าผู้ก่อเหตุอยู่ในอาการคลุ้มคลั่ง กำลังถือมีดหรืออาวุธปืน ชูผู้คน และตะโกนไม่รู้เรื่อง

1.3 เกรงใจเบื้องต้น

เจ้าหน้าที่พยายามพูดเกลี้ยกล่อมเป็นระยะเวลาประมาณ 5 นาที โดยใช้น้ำเสียงสงบและไม่แสดง ความก้าวร้าว

1.4 การตัดสินใจใช้กำลังระดับต่ำ(Less-lethal force)

เมื่อผู้ก่อเหตุเริ่มสงบไม่เคลื่อนไหวเข้าหาเจ้าหน้าที่ในลักษณะคุกคาม เจ้าหน้าที่จึงใช้ไม้แกมเข้าระงับเหตุ เพื่อหยุดยั้ง จากนั้นรีบเข้าควบคุมตัวโดยใช้อุปกรณ์ก๊วยแจมมือถือมือ

1.5 การปฐมพยาบาลและส่งต่อ

หลังจากนำตัวผู้คลุ้มคลั่งมาที่สถานีตำรวจ จึงได้ติดต่อญาติมาสอบถามสาเหตุที่คลุ้มคลั่ง และร่วมกันนำตัวส่งโรงพยาบาลบรรพตพิสัย เพื่อตรวจประเมินสภาพจิตและเข้ารับการรักษาต่อไป

1.6 บทเรียนที่ได้รับ

เจ้าหน้าที่ใช้ทักษะการประเมินสถานการณ์และการเจรจาได้อย่างเหมาะสม เลือกใช้กำลังตามลำดับขั้นและเจ้าหน้าที่มีการเตรียมอุปกรณ์ที่หลากหลาย (โล่, Taser, ก๊วยแจมมือ) เลือกใช้กำลังระดับต่ำสุดที่จำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้กระสุนจริง

1.7 จุดที่ควรปรับปรุง

ควรมีทีมสนับสนุนจิตเวชฉุกเฉิน (เช่น พยาบาลจิตเวชหรือทีม MHU) เพื่อช่วยประเมินทางจิตก่อนตัดสินใจใช้กำลัง ขาดบุคลากรจิตเวชหรือทีม MHU (Mental Health Unit) สนับสนุน การเจรจาใช้เวลาไม่นานพอ อาจมีโอกาสนหลีกเลี่ยงการใช้กำลังได้

2. ขั้นตอนการส่งตัวผู้ป่วยจิตเวชของตำรวจหลังระงับเหตุหลังจากเข้าระงับเหตุและควบคุมตัวบุคคลคลุ้มคลั่งได้แล้ว มีขั้นตอนการส่งต่อดังนี้

2.1 การรับแจ้งเหตุ

เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุว่ามีผู้มีพฤติกรรมคล้ายมีอาการทางจิต เช่น คลุ้มคลั่ง ก้าวร้าว, หวาดระแวง, พุดคนเดียว หรืออาการอื่นที่แสดงความผิดปกติทางจิต ต้องประเมินความเร่งด่วน หากมีอันตรายต่อตัวเองหรือผู้อื่น ให้รีบเข้าควบคุมสถานการณ์อย่างระมัดระวัง

2.2 การเข้าตรวจสอบเบื้องต้น

ตำรวจเข้าสู่พื้นที่โดยมีอุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยพยายามสื่อสารและควบคุมสถานการณ์โดยใช้วิธีไม่ใช้ความรุนแรง (ตามหลัก de-escalation) หากผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมตนเองได้ หรือมีความเสี่ยงต่อสาธารณะ จำเป็นต้องพาตัวส่งสถานพยาบาล

2.3 การส่งตัวไปยังสถานพยาบาล

ส่งตัวผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลที่มีแผนกจิตเวชที่ใกล้ที่สุด เช่น โรงพยาบาลศรีธัญญา, โรงพยาบาลจิตเวชหรือโรงพยาบาลประจำจังหวัดที่มีจิตแพทย์ หากเป็นกรณีฉุกเฉิน ให้ส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดก่อน แล้วประสานงานกับโรงพยาบาลจิตเวชในภายหลัง

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือนำตัวผู้ป่วย (Police Referral Letter) ระบุข้อมูลผู้ป่วย เหตุการณ์โดยสังเขป และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่, บันทึกประจำวัน/รายงานประจำวัน (Daily Report) บันทึกเหตุการณ์และพฤติกรรมของผู้ป่วยขณะเข้าจับกุมหรือช่วยเหลือ, แบบฟอร์มขอรับการรักษา (กรณีไม่มีญาติ) ใช้ตามระเบียบกรมสุขภาพจิต เรื่อง การดูแลรักษาผู้ป่วยจิตเวชในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2560, และใบรับรองแพทย์/ความเห็นของจิตแพทย์ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าผู้ป่วยเข้าข่าย “จิตฟั่นเฟือนไม่สามารถควบคุมตนเองได้”

2.5 การส่งต่อหรือประสานญาติ

หากมีญาติ ต้องแจ้งและให้ญาติร่วมรับทราบขั้นตอนการรักษา หากไม่มีญาติ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและตำรวจ ต้องร่วมกันดำเนินการตาม พ.ร.บ.สุขภาพจิต พ.ศ. 2551 มาตรา 22-24

การวิเคราะห์มาตรการในการเข้าระงับเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในกรณีบุคคลคลุ้มคลั่งจากการใช้ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ชี้ให้เห็นถึงความพยายามและความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่ในการจัดการกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาทำความเข้าใจข้อจำกัดและหาแนวทางพัฒนาให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

การประยุกต์ใช้หลักการใช้กำลัง

จากกรณีศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ เจ้าหน้าที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักการระดับการใช้กำลัง (Continuum of Force) ได้อย่างเหมาะสม โดยเริ่มจากการเจรจาและลดระดับความตึงเครียด (de-escalation) ก่อนจะพิจารณาใช้กำลังในระดับที่ต่ำที่สุดเท่าที่จำเป็น (ไม่จำเป็น) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง

ความพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงเกินกว่าเหตุ สอดคล้องกับหลักการที่ว่า การใช้กำลังควรเป็น "ทางเลือกสุดท้าย" (last resort)

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจใช้กำลังในแต่ละสถานการณ์ยังคงต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์ที่รวดเร็ว และแม่นยำ ซึ่งในหลายกรณีที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่มักขาดข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับประวัติของผู้ก่อเหตุ หรือสภาพจิตใจที่แท้จริง ทำให้การประเมินความเสี่ยงและการเลือกใช้มาตรการที่เหมาะสมทำได้ยากขึ้น

การบูรณาการหลัก 6 ประการเกี่ยวกับการใช้กำลัง

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปตามมาตรฐานสากลและได้รับการยอมรับจากสังคม การบูรณาการ "หลัก 6 ประการเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าพนักงาน" (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565) เข้ากับการปฏิบัติงานจริงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

1. **หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Legality)** การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ต้องมีฐานทางกฎหมายรองรับ และกระทำในกรอบของอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของประชาชน
2. **หลักความจำเป็น (Necessity)** เจ้าหน้าที่ควรใช้กำลังเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นที่สมเหตุสมผล และต้องใช้เท่าที่จำเป็นอย่างสมเหตุสมผลภายใต้สถานการณ์นั้น โดยพยายามใช้วิธีการที่ไม่รุนแรงก่อน
3. **หลักความได้สัดส่วน (Proportionality)** การใช้กำลังต้องเหมาะสมกับระดับภัยคุกคามหรือสถานการณ์ ไม่ใช้กำลังเกินกว่าเหตุ และคำนึงถึงความสมดุลระหว่างเป้าหมายที่ต้องการบรรลุกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้น
4. **หลักความรับผิดชอบ (Accountability)** เจ้าหน้าที่ต้องสามารถชี้แจง ตรวจสอบ และรับผิดชอบต่อการใช้กำลังทุกครั้ง โดยต้องมีการบันทึกเหตุการณ์ มีระบบตรวจสอบจากหน่วยงานอิสระ และมีบทลงโทษที่เหมาะสมหากใช้กำลังเกินเหตุ
5. **หลักความระมัดระวัง (Precaution)** เจ้าหน้าที่ต้องมีการวางแผน ประเมินความเสี่ยง และลดผลกระทบจากการใช้กำลังก่อนลงมือ โดยเตรียมมาตรการรองรับและหลีกเลี่ยงการใช้กำลังในสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงเกินจำเป็น
6. **หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination)** การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นกลางและเสมอภาค โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดไม่ว่าจะด้วยเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง

แม้จะมีความพยายามในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ แต่ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการขาดความเป็นระบบและแนวปฏิบัติมาตรฐานการระงับเหตุยังคงอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่าการดำเนินการตามหลักวิชาการหรือแนวปฏิบัติมาตรฐานที่ชัดเจน

ข้อจำกัดด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การใช้เครื่องมือควบคุมเหตุยังจำกัด ทั้งในด้านจำนวน ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมต่อสถานการณ์ขาดการบูรณาการและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยกู้ชีพ และองค์กรชุมชน ยังขาดกลไกการประสานงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ข้อจำกัดด้านบุคลากรเฉพาะทางการขาดแนวทางการฝึกอบรมเฉพาะด้านในการจัดการกับผู้มีอาการคลุ้มคลั่งที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด และการไม่มีทีมสนับสนุนจิตเวชฉุกเฉินในที่เกิดเหตุ

หลัก 6 ประการที่เกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าพนักงาน

	<p>หลักความชอบด้วยกฎหมาย การใช้กำลังต้องเป็นไปตามกรอบกฎหมายที่ให้อำนาจไว้เท่านั้น</p>
	<p>หลักความจำเป็น การใช้กำลังต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้</p>
	<p>หลักความได้สัดส่วน การใช้กำลังต้องได้สัดส่วนกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น</p>
	<p>หลักความรับผิดชอบ เจ้าพนักงานต้องรับผิดชอบและถูกตรวจสอบได้ในการใช้กำลัง</p>
	<p>หลักความระมัดระวัง ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยงของการใช้กำลัง</p>
	<p>หลักการไม่เลือกปฏิบัติ การใช้กำลังต้องไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ</p>

ภาพที่ 6 คู่มือแนวทางปฏิบัติว่าด้วยกฎการใช้กำลังและอาวุธ
ที่มา: ศูนย์บริหารงานสอบสวนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565

ในกรณีศึกษาของจังหวัดนครสวรรค์ เจ้าหน้าที่ได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การขาดทีมสนับสนุนด้านจิตเวช (Crisis Intervention Team - CIT หรือ Mental Health Unit - MHU) ทำให้การประยุกต์ใช้หลักความระมัดระวังและการใช้มาตรการลดระดับความรุนแรงอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในหนังสือ An Integrated Approach to De-Escalation and Minimizing Use of Force (Police Executive Research Forum, 2012) ที่ระบุความสำคัญของการมีทีมข้อมูลและสนับสนุนผู้ป่วยจิตเวช

แม้จะมีความพยายามในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการขาดความเป็นระบบและแนวปฏิบัติมาตรฐาน การระงับเหตุยังคงอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่า การดำเนินการตามหลักวิชาการหรือแนวปฏิบัติมาตรฐานที่ชัดเจนข้อจำกัดด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การใช้เครื่องมือควบคุมเหตุยังจำกัด ทั้งในด้านจำนวน ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมต่อสถานการณ์ขาดการบูรณาการและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยกู้ชีพ และองค์กรชุมชน ยังขาดกลไกการประสานงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบข้อจำกัดด้านบุคลากรเฉพาะทาง การขาดแนวทางการฝึกอบรมเฉพาะด้านในการจัดการกับผู้มีอาการคลุ้มคลั่งที่เกี่ยวข้อง กับสารเสพติด และการไม่มีทีมสนับสนุนจิตเวชฉุกเฉินในที่เกิดเหตุข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูงในการปฏิบัติหน้าที่ และอาจนำไปสู่การใช้กำลังที่อาจไม่เหมาะสมในบางสถานการณ์ หากขาดข้อมูลและทางเลือกที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามในช่วงที่ผ่านมา

บทสรุป

สถานการณ์บุคคลคลุ้มคลั่งจากการใช้ยาเสพติดเกินขนาดนับเป็นเหตุการณ์วิกฤตที่พบได้บ่อยและมีความเสี่ยงสูง บทความนี้ได้ศึกษาขั้นตอนและแนวทางในการเข้าระงับเหตุของตำรวจ โดยเน้นที่กระบวนการประเมินสถานการณ์ การใช้วิธีเจรจา การเลือกใช้กำลังตามลำดับขั้น (Use of Force Continuum) ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยแพทย์ฉุกเฉินและสถานพยาบาลจิตเวช มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเชิงยุทธวิธี อุปกรณ์ควบคุมที่ไม่ร้ายแรง (เช่น Taser, โล่) การฝึกอบรมการพูดเกลี้ยกล่อม การทำงานร่วมกับหน่วยกู้ชีพ และการส่งต่อผู้ป่วยเข้าสู่ระบบการดูแลทางการแพทย์ จากการถอดบทเรียนในกรณีศึกษา พบว่า การเลือกใช้วิธีเจรจาเป็นอันดับแรกและการลดการพึ่งพากำลังรุนแรงสามารถลดการบาดเจ็บและการเสียชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงอยู่ในด้านการขาดแคลนทรัพยากรบุคลากรเฉพาะทาง เช่น ทีมสนับสนุนจิตเวชเคลื่อนที่ (MHU) และช่องว่างของระบบประสานงานระหว่างตำรวจและสถานพยาบาล (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564)

เพื่อให้ตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน จึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการฝึกอบรม

1.1 จัดทำแนวทางปฏิบัติมาตรฐาน (SOP) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดทำแนวทางปฏิบัติมาตรฐาน (Standard Operating Procedure - SOP) ที่ครอบคลุมสถานการณ์บุคคลลี้ภัยจากยาเสพติด โดยมีการบูรณาการความรู้ทางด้านจิตเวชศาสตร์ การจัดการวิกฤต และทักษะด้านการเจรจา เข้าสู่หลักสูตรการฝึกอบรมประจำปีของเจ้าหน้าที่สายป้องกันปราบปราม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565)

1.2 พัฒนาและจัดหาอุปกรณ์ควบคุมเหตุแบบไม่รุนแรง ควรมีการพัฒนาและจัดหาอุปกรณ์ควบคุมเหตุแบบไม่รุนแรง (Non-lethal Equipment) ที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริงในบริบทของพื้นที่ปฏิบัติการในประเทศไทย

1.3 ส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินร่วม ควรส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินร่วม (Joint Emergency Response Unit) ระหว่างตำรวจ แพทย์ พยาบาล และนักจิตวิทยา เพื่อให้สามารถเข้าระงับเหตุได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

1.4 บูรณาการการถอดบทเรียนและทบทวนความรู้กฎหมายควรมีการถอดบทเรียนจากเหตุการณ์จริงและการทบทวนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลัก 6 ประการเกี่ยวกับการใช้กำลังได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 พัฒนาระบบข้อมูลระดับท้องถิ่นในระยะยาว ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสังเกต ป้องกัน และรายงานพฤติกรรมเสี่ยง โดยอาศัยกลไกของอาสาสมัครในพื้นที่ และพัฒนาระบบข้อมูลระดับท้องถิ่นเพื่อใช้ติดตามผู้มีประวัติเกี่ยวข้องกับสารเสพติดหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงสูง

2.2 สร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน ควรสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับ แนวทางปฏิบัติเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ลี้ภัย เพื่อลดความเสี่ยงและช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2.3. พัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมบทบาทและพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเชิงระบบ ทั้งในด้านการป้องกัน การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองบัญชาการตำรวจนครบาล. (2564). คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กองบัญชาการตำรวจนครบาล. (2565). คู่มือการระงับเหตุบุคคลลุ่มคลั่งและผู้ป่วยจิตเวชของเจ้าหน้าที่ตำรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต. (2563). สาระสำคัญ พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 (หน้า 26–27). บริษัท ละม่อม จำกัด.
- ณรงค์ ทรัพย์เย็น. (2541). คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม.
- สถานีตำรวจภูธรบรรพตพิสัย. (2568). ระงับเหตุบุคคลลุ่มคลั่ง
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). แนวทางการปฏิบัติกรณีบุคคลมีอาการลุ่มคลั่งและเป็นอันตรายต่อสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการแก้ไขปัญหายาเสพติด.
- วิไลพร พรหมทา. (2563). บทบาทและความคาดหวังของประชาชนต่อตำรวจสายตรวจ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 12(1), 45–60.

ภาษาอังกฤษ

- Chiang, C. Y., Lee, H. Y., & Chen, C. K. (2021). Amphetamine-induced psychosis and management in emergency settings. *Substance Abuse and Rehabilitation, 12*, 145–153. <https://doi.org/10.2147/SAR.S310017>
- Finn, P., & Stalans, L. J. (2002). Police handling of the mentally ill: Sharing responsibility with the mental health system. U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services.
- Koziarski, J., & Huey, L. (2022). "We're not social workers": Examining the scope of police crisis intervention team (CIT) programs in Canada. *Police Practice and Research, 23*(2), 125–141. <https://doi.org/10.1080/15614263.2021.1892164>
- Martinelli, R. (2014, September). Revisiting the "21-Foot Rule". *Police Magazine*. <http://www.policemag.com/channel/weapons/articles/2014/09/revisiting-the-21-foot-rule.aspx>
- Thai PBS. (2568). <http://www.thaipbs.or.th/news/content/350412>
- U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services. (2020). Responding to persons experiencing a mental health crisis. U.S. Department of Justice. <https://cops.usdoj.gov>
- White, M. D., & Ready, J. T. (2007). The TASER as a less lethal force alternative. *Police Quarterly, 10*(2), 170–191.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล

พินิตารวจโท กฤษ ทรัพย์แสง

ตำแหน่งการทำงาน

อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

99/195 หมู่บ้านดีพร้อมวิลล์ หมู่ 13 ตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประสบการณ์ทำงาน

- พ.ศ.2548 พนักงานสอบสวน(สบ1) สถานีตำรวจภูธรบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ.2553 รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ.2557 สารวัตรอำนวยการ สถานีตำรวจภูธรเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
- พ.ศ.2562 อาจารย์ (สบ 2) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6
- พ.ศ.2566 อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6

คำรับรอง

ข้าพเจ้า พันตำรวจโท กฤษ ทรัพย์แสง อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จัดทำบทความ หัวข้อ “ประสิทธิภาพของมาตรการระงับเหตุบุคคลลี้ภัยหลังจากยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”

ขอรับรองว่าบทความดังกล่าว มิได้คัดลอกของผู้หนึ่งผู้ใดโดยตรง ถ้าจะมีข้อความบางส่วนของเอกสารของผู้เขียนรายใดบ้าง ได้ยึดหลักการอ้างอิงไว้ท้ายเล่ม

พันตำรวจโท

(กฤษ ทรัพย์แสง)

อาจารย์(สบ 3)กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6